

JOEEP

e-ISSN: 2651-5318
Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Geçmişten Günümüze Koşul Bağımlılık Teorisi: Bibliyometrik Bir Araştırma

Contingency Theory from The Past to The Present: A Bibliometric Research

Feride Bal ^{a,*}

^a Dr., Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, 27410, Gaziantep / Türkiye
ORCID: 0000-0003-4641-6151

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 23 Mayıs 2024

Düzeltilme tarihi: 11 Haziran 2023

Kabul tarihi: 6 Temmuz 2024

Anahtar Kelimeler:

Koşul Bağımlılık Teorisi

Örgüt Kuramları

Bibliyometrik Analiz

ARTICLE INFO

Article history:

Received: May 23, 2024

Received in revised form: June 11, 2023

Accepted: July 6, 2024

Keywords:

Contingency Theory

Organization Theories

Bibliometric Analysis

ÖZ

Örgütleri ve örgütlerin bağlamsal faktörler ile ilişkilerini ortaya çıkarmaya çalışan koşul bağımlılık teorisi; örgüt kuramı alanında öncü nitelikte olmasından dolayı oldukça önemlidir. Bu teori, örgüt kuramları alanında paradigma dönüşümünü sağlayan, örgütleri anlamak yönünden iç ile dış dinamikler arasındaki ilişkileri açıklamaya çalışan, örgütleri sistem olarak ele alan ve literatüre önemli katkılar sunan bir kuramdır. Bu çalışmada; teoriyi anlamak, diğer örgüt kuramlarından ayırtmak, geçmişten günümüze kadar ki gelişim sürecini irdelemek ve hangi kavramlarla ilişkilendirildiğini açıklayabilmek amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Web of Science veri tabanında bulunan 1980-2024 yılları arasındaki 741 makale bibliyometrik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Gerek ulusal gerekse uluslararası literatürde benzer bir çalışmaya rastlanmamıştır. Verilerin elde edilmesinde sadece Web of Science veri tabanından yararlanılması, işletme ve yönetim alanındaki makaleler ile sınırlı olması çalışmanın kısıtlarındandır.

ABSTRACT

Contingency theory, which is the first theory that tries to reveal organizations and their relationships with contextual factors, is very important because it is a pioneer in the field of organization theory. Contingency theory is a theory that provides a paradigm shift in the field of organization theories, tries to explain the relationships between internal and external dynamics in terms of understanding organizations, considers organizations as a system and makes important contributions to the literature. In this context, the aim of this research is to understand the contingency theory, to distinguish it from other organizational theories, to examine its development process from past to present and to explain with which concepts it is associated. In this context, 741 articles in the Web of Science database between 1980 and 2024 were evaluated by bibliometric analysis method. There is no similar research in both national and international literature. The limitations of the research are that only the Web of Science database was utilized in obtaining the data and that it was limited to articles in the field of business and management.

1. Giriş

Son zamanlarda örgüt kuramlarına olan ilginin ve araştırmaların yoğunlaştığı görülmektedir. Örgüt kuramları, eklektik bir alandır. Buna göre son geliştirilen yaklaşım öncül çalışmaları geçersiz kılmamakta aksine birbiri üzerine eklenerek gelişim göstermektedir (Koçel, 2018). Örgüt kuramlarının gelişim sürecine bakıldığında dört evrede incelendiği görülmektedir. Birinci evre, 1800'lü yılların sonlarından 1950'li yılların başlarına kadar olan süreçtir. Farklı alanlardaki örgütler ve yönetim üzerine yapılan çalışmaları kapsamaktadır. İkinci evre; 1950'li yılların

başlarından 1970'li yılların sonuna kadar ki süreçtir. Bu dönem örgüt kuramının bir çalışma alanı olarak görülmeye başladığı ve koşul bağımlılık kuramı etrafında uzlaşmanın sağlandığı en kritik evredir. Üçüncü evre; 1970'li yılların sonlarından 1990'lı yılların sonuna kadar ki süreçtir ve bu dönem, örgüt kuramlarında çeşitlenmelerin olduğu evredir. Dördüncü evre ise 1990'lı yıllardan günümüze uzanan süreçtir ve bütünleşme çabalarının görüldüğü evredir (Sargut & Özen, 2010). Örgütleri anlamak ve açıklamak adına geliştirilen örgüt kuramları yönetim, örgütler ve iş dünyası açısından büyük önem taşımaktadır. Bu kuramlar içerisinde de koşul bağımlılık teorisi özellikli bir yere

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: feridebal@gantep.edu.tr

Atf/Cite as: Bal, F. (2024). Geçmişten Günümüze Koşul Bağımlılık Teorisi: Bibliyometrik Bir Araştırma.. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 9(2), 76-85.

This article is published under the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0) licence. Anyone may reproduce, distribute, translate and create derivative works of this article (for both commercial and non-commercial purposes), subject to full attribution to the original publication and authors.

sahiptir. Bunun sebebi ise örgüt kuramlarına dair temel bilgilerin kökeninde koşul bağımlılık teorisi kapsamında yapılan çalışmaların bulunmasıdır (Daft, 2001).

Günümüzde giderek karmaşık hale dönüşen örgütlerin yönetimi üzerindeki durumsal etkilerin resmi olarak tanınması koşul bağımlılık teorisine olan gerekliliği ve önemi artırmıştır (Handoko & Tjaturpriono, 2024). Ancak literatürde bu teoriye dair kapsamlı ve bütünleştirici bir kuramsal çerçevenin yeterli olmadığı düşünülmektedir. Oysa koşul bağımlılık teorisi, yönetime yönelik çeşitli süreç, nicel ve davranışsal yaklaşımları bütünleştiren genel bir çerçeve olarak bilinmekte ve yönetim teorisi ile pratiği arasındaki boşluğu doldurmaya çalışmaktadır (Luthans & Stewart, 1977). Koşul bağımlılık teorisi, örgüt tasarımına ilişkin temel yaklaşım olmasının yanı sıra örgüt kuramlarında da en fazla faydalanılan yaklaşımlardan birisidir. Bu teoriye göre örgütler; doğru girdileri sağlama, girdiler üzerinde gerçekleşen faaliyetlerin verimli bir şekilde uyumunu etkinleştirme ve çıktıları uygun biçimde pazarlamaya çabalayan açık sistemler olarak değerlendirilmektedir (Sayılar, 2013).

Örgüt kuramları açısından büyük bir öneme sahip olan koşul bağımlılık teorisi bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Yapılan yazın incelemesinde gerek ulusal gerekse uluslararası taramada koşul bağımlılık teorisine dair geçmişten günümüze kadar ki süreci ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma kapsamında örgüt kuramlarının kökeni niteliğinde olan koşul bağımlılık teorisini detaylı bir şekilde inceleyebilmek, bu alanda geçmişten günümüze kadar yapılan çalışmaları değerlendirebilmek, teoriye geniş bir perspektiften bakış açısı sunabilmek ve araştırmacılara gelecek çalışmaları için bir temel oluşturabilmek amaçlanmaktadır. Tüm bu amaçlar bağlamında bibliyometrik analiz yönteminden yararlanılması bu çalışma için en uygun yöntem olarak düşünülmüştür.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Koşul Bağımlılık Teorisi

Koşul bağımlılık teorisi, 1960'larda örgüt bilimlerinde ortaya çıkan ve işletme yönetiminin diğer alanlarında da önem kazanan bir teoridir. Koşul bağımlılık teorisi, her durumun farklı olduğu fikrini savunan, benzerlikler yerine bireysel ve durumsal farklılıklara odaklanan bir kuramdır (Otley, 2016). Bu teori, bir örgüt sisteminin olabilmesi için çevreye uyum sağlamanın gerekliliğini varsaymaktadır. Sonuç olarak, uyum sağlayabilen bir sistem, uyumsuz olan sistemlere göre üstün performans sergilemektedir (Drazin & Van de Ven, 1985). Bu varsayıma ek olarak koşul bağımlılık teorisi, üç unsurlu bir çekirdek paradigmaya dayanmaktadır (Donaldson, 2001). Bunlar; seçim, etkileşim ve sistem uyumudur. Seçim uyumu; yalnızca en iyi performans gösteren örgütlerin yaşamını sürdürebildiğini varsaymaktadır. Bu uyum, bir denge varsayımı anlamına gelmektedir, çünkü yalnızca uygun olan örgütler gözlemlenebilir (Drazin & Van de Ven, 1985). Etkileşim

uyumu; uyumsuz örgütlerin var olduğunu varsaymaktadır. Bu uyum, araştırma tasarımlarında, beklenmedik durum faktörleri ve örgütsel sistemler arasındaki ilişkilerden ortaya çıkan performans etkilerinin açık bir değerlendirmesini içermektedir. Sistem uyumu ise birden fazla beklenmedik durum faktörünün ve örgütlerin daha iyi performansla yol açan çoklu tasarım yönlerinin tutarlılığı olarak tanımlamakta ve bu kısıtlamayı atlamaktadır (Hamann, 2017). Çevresel, örgütsel ve bireysel/grup değişkenleri arasında karmaşık ilişkilerin var olduğunu ve bu ilişkilerin ve belirginliklerinin baskın koalisyon üyeleri tarafından yapılan stratejik ve örgütsel tasarım seçimleri ile değiştiğini savunmaktadır (Tosi, Henry, & Slocum, 1984).

Örgüt yapılarını etkileyen ve onları değiştiren birçok faktör bulunmaktadır. Örgütler farklı koşullarda farklı bir örgüt yapısı ve süreci geliştirerek içerisinde yer aldıkları duruma en doğru şekilde uyum sağlayacak tasarımlar oluştururlar. Örgüt yapısını ve işleyişini belirleyen bu faktörler (Daft, 2001);

- **Örgütün Çevresi:** Koşul bağımlılık teorisine göre çevre faktörü, örgütün girdilerini tedarik ettiği, çıktılarını sunduğu ve bu çıktıları ulaştırdığı kitleler, devlet, aracı ve organizatör kuruluşlar, rakipler ve diğer örgütlerle ilişkilerini devam ettirdiği ortamdır. Koşul bağımlılık teorisinde çevre faktörüne odaklanan temel çalışma Tom Burns ve George M. Stalker'in, inşaat, elektronik ve ağır endüstri alanlarındaki işletmeler üzerinde gerçekleştirdikleri araştırmadır. Bu araştırma sonucunda mekanik yapının durağan çevrelerde en doğru seçim olduğu, hareketli çevrelerde ise organik yapının doğru olduğu belirtilmiştir (Keskin, Akgün, & Koçoğlu, 2016). Yani, çevre özelliklerinden birindeki değişim sistemde değişikliğe neden olabilir ya da sistemdeki bir değişim çevrede değişiklik yaratabilir (Scott, 2003).
- **Teknoloji:** Örgütün ne gibi faaliyetlerle uğraştığının bir işareti olan bu faktör ise örgütün girdilerini çıktılarına dönüştüren donanım unsurlarını, personellerin bilgi ve becerilerini ve örgütte yer alan üretim yöntemlerini içeren bir kavramdır. Bir örgütün hammadde, bilgi, enerji gibi girdilerini ürün ve hizmet gibi çıktılarına dönüştüren süreçlerdir. Bu faktörü koşul bağımlılık unsuru olarak ortaya çıkaran öncü niteliğindeki araştırmacı Joan Woodward'dır. Woodward'ın yapmış olduğu araştırmaya göre örgütsel yapı ve performans arasındaki ilişki üçüncü bir faktöre bağlıdır. Bu etken teknolojidir ve Woodward'a göre, başarılı olan örgütler, kullandıkları teknolojiyi yapılarıyla uyumlu hale getirebilenlerdir (Sözen & Basım, 2012).
- **Örgüt Büyüklüğü:** Örgütte bulunan çalışan sayısına göre değerlendirilen bu faktör, örgütte gerçekleştirilen işlerin ölçeği konusunda fikir vermektedir. Bu faktörle ilgili temel araştırmacı Peter Blau'dur. Blau, büyüklük arttıkça yapısal farklılaşmanın da tahmin edildiği gibi arttığını fakat bu artışın, doğru orantılı bir şekilde olmayıp azalan orantılı olduğu sonucuna varmıştır. Bu durumun sebebi olarak büyüklükle birlikte artan yapısal

farklılaşmanın eş güdüm gereksinimini şiddetlendirmesi ve kullanılan eş güdüm düzeneklerindeki artışın bir noktada yapısal farklılaşmayı durdurması olduğu ifade edilmektedir (Sayılar, 2013).

- **Örgüt Stratejisi:** Temel ve uzun dönemli hedefleri belirleme, hedeflere ulaştıracak hareket şekillerini benimseme ve gerekli kaynakları tahsis etmedir. Alfred D. Chandler, strateji ve örgütsel yapı ilişkisini inceleyen en önemli araştırmacıdır. Chandler'e göre stratejide

oluşan değişimlerin örgütlerde sorunların görüleceği ve çevresel değişim artarsa stratejik değişime olan ihtiyaç da artacaktır (Sözen & Basım, 2012).

Tüm bu faktörler kapsamında birçok çalışma yapılmış ve hala da yapılmaktadır. Koşul bağımlılık teorisinin unsurları kapsamında öncü nitelikte olan çalışmalar kısaca özetlenmiştir. Tablo 1'de ise koşul bağımlılık teorisine dair son dönemlerde yapılan çalışmaların bulguları ve kimler tarafından yapıldığı yer almaktadır.

Tablo 1. Koşul Bağımlılık Teorisi Üzerine Yapılan Çalışmalar

Araştırmacı /lar	Bulgular
A.A. Alhamami vd.	Bu çalışma, KOBİ'ler bağlamında koşul bağımlılık teorisinin geçerliliğini test ederek literatüre katkı sağlamaktadır. Literatüre bakıldığında önceki çalışmaların büyük çoğunluğunda, bu teoriyi büyük ölçekli şirketler bağlamında kullanmaya odaklandığı ve çok azının KOBİ'ler bağlamında uygulanabilirliğini incelediği görülmektedir. Bu çalışma ile koşul bağımlılık teorisinin KOBİ'lerde de önemi vurgulanmıştır.
Sumaryo vd.	Bu çalışma, sürdürülebilir rekabet avantajı üzerinde önemli bir pozitif etkiye sahip olan finansal performans (kârlılık, verimlilik) ve sürdürülebilir yeşil entelektüel sermayeyi incelemektedir. Örnekleme, 2016'dan 2020'ye kadar Endonezya enerji ve madencilik sektöründe 165 firma-yıl gözlemdir. Bu çalışmada kullanılan örneklem yazarı amaçlı örneklemidir ve analizde inceleme 10 ile panel veri kullanılmaktadır. Sonuçlar, finansal performans karlılığının negatif bir etkiye sahip olduğunu, verimlilik performansının önemli bir pozitif etkiye sahip olduğunu ve benzersiz, sürdürülebilir yeşil maddi olmayan varlıkların sürdürülebilir farklılaşma avantajını kullanarak sürdürülebilir rekabet avantajını etkilemediğini göstermektedir. Bu çalışma, benzersiz yeşil maddi olmayan varlıkların sahipliğinin açıklanmasıyla ilgili enerji ve madencilik sektörlerindeki şirketler tarafından yayınlanan ikincil verilerle sınırlıdır. Kârlılık ve verimlilik, sürdürülebilir rekabet avantajının (sürdürülebilir farklılaştırma ürün avantajı) kaynaklarıdır. Bu çalışmada bağımlı değişken olarak sürdürülebilir farklılaşma ve durumsallık teorisi ile yeşil entelektüel sermayeden türetilen benzersiz maddi olmayan varlıkların sahipliği ölçülerek sürdürülebilir rekabet avantajı kullanılmıştır.
Yi-Ying Chang	Bu çalışma, paradoksal liderliğin firma performansı ile güçlü bir pozitif ancak tutarsız bir ilişki olduğunu göstermektedir. Liderliği koşul bağımlılık teorisinden yararlanarak iş birimi düzeyinde paradoksal liderliğin kurumsal girişimciliğin aracılık ettiği performansı nasıl olumlu etkilediğini açıklayan teorik bir model sunmaktadır. Bu çalışma; üç ana yönetsel çıkarıma işaret etmektedir. Birincisi, hızla büyüyen endüstriyel belirsizlik ve küresel oynaklıkta, bir firmanın uzun vadeli sürdürülebilirliği büyük ölçüde stratejik çevikliğine ve dış dinamiklere yanıt verme yeteneğine bağlıdır. İkincisi, kurumsal girişimcilikte girişimleri tüm paydaşların taahhüdünü gerektirir ve ne sıradan personel ne de tek başına yönetim tarafından iyi bir şekilde yerine getirilemez. Üçüncüsü, kurumsal girişimcilik faaliyetlerinde bulunmak riskler ve belirsizlik içerir. Kurumsal personelin kurumsal girişimcilere bağlılığı, yönetim organının bütünlüğüne karşılıklı güven ve öncü girişimlere destek üzerine kuruludur.
Jordi Trullen vd.	Bu çalışmada, insan kaynakları yönetimi sorumluluklarının bölüm yöneticilerine devredilme kalıpları önemli ölçüde farklılık göstermekte ve bu sorumlulukların atanmasında bu tür değişkenliği neyin açıkladığı sorusuna yol açmaktadır. Hem bağlamsal stratejik insan kaynakları yönetiminden hem de koşul bağımlılık teorisinden elde edilen kurumsal içgörülere dayanarak hem proksimal hem de distal faktörlerin birleşik rolünü, yetki devrindeki varyasyonları hesaba katmada kurumsal, rekabetçi ve mirasa dayalı mekanizmalar şeklinde kavramsallaştırılmaktadır. 5918 farklı ülkede 100'den fazla çalışanı olan 35 kuruluşta oluşan bir örneklem üzerinde yetki devrinin gerçekten de farklı analiz seviyelerinde bir dizi bağlamsal faktöre bağlı olup olmadığı analiz edilmiştir. Özellikle, rekabetçi (pazar büyümesi ve inovasyon odağı) ve miras (büyüklük, mülkiyet, İK departmanının stratejik rolü ve sendika etkisi) mekanizmalarının, analiz edilen şirketlerin büyük bir örnekleminde yetki devrinin benimsenmesini şekillendirdiğini görülmüştür.
S. Tehseen vd.	Bu çalışma kapsamında kaynak temelli görüş teorisi, koşul bağımlılık teorisini ve paradoks teorisini entegre edilmiştir. Yeşil akıllı teknolojilerin benimsenmesinin ve yeşil çok yönlü liderliği yeşil inovasyon performansı üzerindeki etkisini ve Yeşil İnovasyon Davranışının aracılık rolünü araştırmaktadır. Bu çalışmanın literatüre katkıda bulunmayı amaçlayan bir araştırma niteliğindedir.

Deepak Sardana vd.	Bu çalışma, kamu ve özel sektörde yer alan firmalarının farklı yapısal bağlamlarını, belirli örgütsel çalışma ortamını kapsamaktadır. Literatüre, kamu-özel karşılaştırmalı çalışmalar, bu farklılıkların, çalışanların güçlendirilmesi gibi örgütsel çalışmanın yönlerini nasıl etkilediğini, temel yapılar arasındaki benzerlikler ve farklılıklarla açıklanamamıştır. Otantik liderliğin, örgütsel politikaların ve kamu-özel farklılıklarının güçlendirmeyi nasıl etkilediği üzerinde etkileşimli etkileri olduğu sonucuna bu çalışma kapsamında ulaşılmıştır. Kamu ve özel şirketler arasında otantik liderliğin çalışanların güçlendirilmesi üzerindeki etkisindeki farklılıklar, örgütsel politikaların artmasıyla daha da artmıştır.
L.I. Xingong vd.	Dijital dönüşüm, özellikle gelişmiş imalat firmaları için inovasyonun çok yönlülüğüne katkıda bulunan hayati faktörler arasındadır. Bununla birlikte, bilgi yönetimi perspektifinden imalat firmalarında dijital dönüşüm ve inovasyon arasındaki ilişkiye dair ampirik çalışmalar yetersiz bulunduğundan dolayı bu çalışma, dijital dönüşümün inovasyon üzerindeki etkisini sistematik olarak analiz etmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmanın sonucunda ise, imalat firmalarının dijital dönüşümü inovasyonun çok yönlülüğünü olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Çevresel türbülans kaynaklı dış baskı, dijital dönüşüm ile inovasyon arasındaki pozitif ilişkiyi güçlendirerek, "esneklik etkisini" artırmakta ve aralarındaki rollere aracılık eden bilgi tabanını genişleterek "birikim etkisini" vurgulamaktadır.
Paolo Roffia vd.	Bu çalışmada, küçük ve orta ölçekli işletmelerde (KOBİ'ler) maliyet muhasebesi (CA) uygulama düzeyinin incelenmesi amaçlanmıştır. Maliyet muhasebesi, küçük şirketlerde uygulanması her zaman zor olan bir yönetim muhasebesi aracıdır. Bununla birlikte, akademisyenler ve uygulayıcılar, özellikle COVID-19 salgını ve 2022 Avrupa savaş senaryosunun ardından meydana gelen derin piyasa istikrarsızlığı, rekabet baskısı ve marj erozyonu nedeniyle KOBİ'lerde maliyet muhasebesi uygulamasını önermektedir. Şirket büyüklüğü maliyet muhasebesi uygulamasını etkilemektedir. Ancak, etkileyen tek faktör değildir ve belki de en önemlisi bile değildir. Maliyet muhasebesinin benimsenmesinin önündeki engelleri ve hangi koşulların veya eylemlerin bu engelleri kaldırabileceğini araştırmak için, koşul bağımlılık teorisinden yararlanarak, Temmuz 2022'de Verona ve Vicenza eyaletlerinde (İtalya) imalat, inşaat ve dağıtım makro sektörlerinde faaliyet gösteren sınırlı sorumlu KOBİ'lere bir anket gönderilmiştir. Anketlerin analizi sonucunda kaynak eksikliğinin, sınırlı eğitim ve becerilerin, firma yaşının ve kurucunun firmadaki varlığının KOBİ'lerde maliyet muhasebesi uygulaması üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Maliyet muhasebesi uygulamasının düşük seviyesi, sözde verimsizliği, yararsızlığı ve iş için uygun olmaması ile de ilişkilendirilmiştir. Şirket büyüklüğünün maliyet muhasebesi uygulaması üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.
Thu Hien Nguyen vd.	Stratejik yönetim muhasebesi çalışmasında koşul bağımlılık teorisine dayanan bu çalışma, Vietnam imalat işletmelerinde stratejik yönetim muhasebesi uygulamasını etkileyen organizasyonun iç ve dış olasılıklarını incelemektedir. Vietnam imalat işletmelerinde yönetim muhasebesi/stratejik yönetim muhasebesi bilgisine sahip 395 yönetici (müdür, müdür yardımcısı, baş muhasebeci) ve muhasebe personelinin oluşan bir örneklemden anket toplanmıştır. Elde edilen verilerle yapılan analizler sonucunda analizi sonuçları, organizasyon büyüklüğü, rekabet yoğunluğu, organizasyon yapısı (merkezi olmayan yönetim), organizasyonun teknolojisi, iş stratejisi ve piyasa istikrarsızlığı algısı gibi beklenmedik durumların Vietnam imalat işletmelerinde stratejik yönetim muhasebesi uygulamasını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bu çalışma, Vietnam gibi gelişmekte olan ekonomilerdeki imalat işletmeleri bağlamında koşul bağımlılık teorisinin stratejik yönetim muhasebesi uygulaması üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunan bir içgörü sağlamıştır. Bu bulgu, politika yapımcılar ve işletme yöneticileri için, işletmeleri daha fazla stratejik yönetim muhasebesi tekniği kullanmaya motive etmek için bu rastgele değişkenleri etkileyecek mekanizmalar geliştirme ve ilan etmede oldukça önem taşımaktadır.
Indria Handoko ve Hendro A. Tjaturpriono	Bu çalışmada, kurumların örgütsel tasarımını, evrimini betimlemekte ve yaşam döngüsünün her aşamasını etkileyen faktörleri tanımlamaktadır. Bu çalışma, yapılandırılmış ve esnek örgütsel tasarım arasındaki gerilimi dengelemenin ve kuruculara, yatırımcılara ve iş piyasası özelliklerine daha fazla dikkat etmenin önemine odaklanarak iş büyümesini takip eden kurumlar için pratik katkılar sunmaktadır. Kurumların, örgütsel tasarımını, evrimini potansiyel olarak etkileyen üç ana faktörü tanımlamaktadır: Bunlar; kurucular, yatırımcılar ve iş ve pazarın özellikleridir.

Koşul bağımlılık teorisinin örgüt kuramının gelişimi açısından oldukça önemli olduğu, bu teorisinin varsayımlarının neler olduğu ve son zamanlarda bu alanda yapılan çalışmaların genel olarak hangi amaç ve bulguları içerdiği açıklanmıştır. Bu teorisinin katkılarının yansırı eleştirildiği paradigmaları da bulunmaktadır. Bu teori ile ilgili eleştirileri beş başlıkta toplayan Schoonhoven (1981)'a göre bu sorunlar (Schoonhoven, 1981);

- Koşul bağımlılık teorisini “netlik” açısından eleştirmektedir. Bu teori ile ilgili birbiriyle ilişkili birçok

sorun olduğunu ileri sürmektedir. Bu teorisinin, iyi geliştirilmiş birbiriyle ilişkili önermeler dizisi olarak geleneksel teori anlamında kesinlikle bir teori olmadığını ve daha çok, bir olgunun kavramsallaştırılması veya bu olguya yönelik bir yaklaşımın açıklanması gereken yolları öneren yönlendirici bir strateji olduğu ifade etmektedir.

- Koşul bağımlılık teorisinde “*etkileşimli etkinin nasıl olduğuna ilişkin belirsizlikler*” açısından eleştirmektedir. Bu teorisinin etkileşimli önermeler ürettiği ve bunlarında belirsiz olduğu ifade edilmektedir.

- Koşul bağımlılık teorisini “işlevsel etkileşim biçimleri” açısından eleştirmektedir. Schoonhoven, açıklık eksikliği nedeniyle teorik ifadelerin amaçlanan etkileşimin spesifik biçimi hakkında herhangi bir ipucu sağlayamamasını eleştirmektedir. Yapı ve teknoloji (veya çevre) arasındaki işaret edilen etkileşimin matematiksel fonksiyonunun nadiren açıklığa kavuşturulduğunu ileri sürülmektedir.
- Koşul bağımlılık teorisini “kullanılan analitik model” açısından eleştirmektedir. Bu teoride araştırmacıların kullanma eğiliminde olduğu operasyonel ve hesaplamalı prosedürlerin, zaten belirsiz olan kavramsal çerçeveye ilişkin varsayımlar dayatması durumu ifade edilmektedir.
- Koşul bağımlılık teorisini “beklenmedik durum ilişkileri hakkında varsayımlar” açısından eleştirmektedir. Bu teori beklenmedik durum argümanları, bir yapı boyutunun daha düşük değerlerinin, daha düşük teknolojik (veya çevresel) belirsizlik değerleri ile birleştiğinde etkili organizasyonlar üretmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Ancak yapının yüksek değerleri düşük teknoloji değerleri ile birleştirilirse ya da tam tersi olursa, o zaman teknoloji ve yapı arasında herhangi bir uyum olmadığı için etkinliğin bozulacağı belirtilmektedir.

3. Yöntem ve Bulgular

Bu çalışma kapsamında koşul bağımlılık teorisine ilişkin yapılan çalışmaların geçmişten günümüze kadar ki tüm sürecini açıklayabilmek adına bibliyometrik analiz yönteminden yararlanılmıştır. Bibliyometrik analiz; çok sayıdaki bilimsel veriyi keşfedebilmek ve analizini yapabilmek için kullanılan bir metottur (Donthu, Kumar, Mukherjee, Pandey, & Lim, 2021). Bibliyometrik analiz; bilimsel literatürün değerlendirilmesine bir nesnellik ölçüsü getiren ve bu alanda çalışan çok sayıda bilim insanının görüşlerini bir araya getirerek bilimsel literatür incelemelerinde titizliği artıran ve araştırmacı yanlılığını azaltan bir yöntemdir. Son zamanlarda, bilimsel araştırmaların hacmindeki belirgin artış, araştırmacıların kendi alanlarındaki ilgili literatürü izlemesini zorlaştırmaktadır (Župič & Čater, 2015). Bu bağlamda bu yöntemin oldukça fonksiyonel görülmesi akademik alandaki kullanımını artırmıştır (Ellegaard, 2018).

Bu çalışma kapsamında aşağıda yer alan sorular yanıtlanmaya çalışılmıştır. Bunlar;

- Koşul bağımlılık teorisine ilişkin makalelerin yıllara göre nasıl dağılım göstermektedir?
- Koşul bağımlılık teorisine ilişkin makalelerin ülkelere göre nasıl dağılım göstermektedir?
- Koşul bağımlılık teorisine ilişkin makalelerin yayınevlerine göre nasıl dağılım göstermektedir?
- Koşul bağımlılık teorisine ilişkin makalelerin endekslere göre nasıl dağılım göstermektedir?

- Koşul bağımlılık teorisine ilişkin en çok yayını bulunan yazarlar kimlerdir?
- Koşul bağımlılık teorisine ilişkin en fazla atıf alan ilk on yayın hangisidir ve hangi araştırmacılar tarafından yapılmıştır?
- Koşul bağımlılık teorisine ilişkin yayınlarda en sık kullanılan anahtar kelimeler nelerdir?"

Bu bağlamda Web of Science (WOS) veri tabanında 1980-2024 yıllarında yapılmış çalışmaların ortak kelime analizini belirlemek için “Contingency Theory” (Koşul Bağımlılık Teorisi) kavramı aranmış ve alan olarak da işletme ve yönetim bilimleri seçilmiştir. Ortak kelime analizinde inceleme alanı yazar ya da yayınevi değil, mevcut çalışmaların başlık, özet ve anahtar kelimelerinde kullanılan kavramlar arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir (Bal & Ufacık, 2024, Bal & Yılmaz, 2024). Bu şekilde yapılan aramalarda 741 makaleye ulaşılmıştır. Bu 741 yayının büyük bir kısmının İngilizce (724) dilinde olduğu görülmüştür. Koşul bağımlılık teorisine ilişkin yayınların yıllara göre dağılımlarında ise bu konunun son dönemlerde literatürde daha fazla araştırıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Koşul bağımlılık teorisine ilişkin yayınların yıllara göre dağılımları Tablo 2’de sıralanmaktadır.

Tablo 2. Yayın Yapılan Yıllar ve Yayın Sayıları

Yayın Yılı	Toplam Yayın Sayısı	Yayın Yılı	Toplam Yayın Sayısı
2024	8	2002	12
2023	42	2001	8
2022	54	2000	9
2021	50	1999	7
2020	49	1998	3
2019	50	1997	5
2018	39	1996	6
2017	36	1995	4
2016	39	1994	14
2015	26	1993	5
2014	34	1992	8
2013	34	1991	1
2012	35	1990	2
2011	22	1988	1
2010	22	1987	3
2009	19	1986	1
2008	22	1985	2
2007	14	1984	1
2006	12	1981	4
2005	18	1980	2
2004	7		
2003	11	Toplam	741

Tablo 2’de sıralanan verilere göre son yıllarda en fazla yayının 2022 ve 2021 yıllarında (toplam 104 yayımla) gerçekleştiği görülmüştür.

Koşul bağımlılık teorisine ilişkin yayınların ülkelere göre dağılımı Tablo 3’te sıralanmaktadır.

Tablo 3. Yayın Yapılan Ülkeler

Ülke	Yayın Sayısı
ABD	279
İngiltere	103
Çin	64
Kanada	52
Avustralya	50
Almanya	44
İspanya	31
Tayvan	28
Hindistan	23
İsveç	23

Koşul bağımlılık teorisine ilişkin Web of Science veri tabanında en çok yayın yapılan ilk on ülkeye bakıldığında birinci sırada ABD'nin olduğu ve yayın sayısının da 279 olduğu görülmüştür. ABD'nin devamında yer alan ülkeler ise 103 yayın sayısı ile İngiltere, 64 yayın sayısı ile Çin, 52 yayın sayısı ile Kanada, 50 yayın sayısı ile Avustralya 50 ve 44 yayın sayısı ile Almanya'dır. Türkiye'nin yayın sayısı ise 1980-2024 yılları arasındaki dönemde sadece 4'tür. Bu teorisinin en çok ABD'de çalışılmasının sebebi ABD'nin çok çeşitli endüstrilere ve organizasyonel yapılaraya sahip bir ülke olması (Donaldson, 2006) ve ABD'de işletme yönetimi uygulamalarının pragmatik oluşuna bağlı olarak belirli bir duruma en uygun yönetim stratejilerini belirlemeye odaklanmasından kaynaklanmaktadır (Scott, 2003).

Koşul bağımlılık teorisine ilişkin yayınların yayınevlerine göre dağılımı Tablo 4'te sıralanmaktadır.

Tablo 4. Yayınevlerine Göre Yayın Sayısı

Yayınevi	Yayın Sayısı
Emerald	189
Elsevier	125
Wiley	97
Sage	62
Taylor & Francis	53
Springer Nature	36
Informa	23
Acad Management	18
Inderscience Enterprises	15

Tablo 7 En Fazla Atıf Alan Yayınlar, Yayınların Yılları, Araştırmacı/ lar ve Atıf Sayıları

Yayın	Yılı	Araştırmacı /lar	Atıf Sayısı
A partial least squares latent variable modeling approach for measuring interaction effects: Results from a Monte Carlo simulation study and an electronic-mail emotion/adoption study	2003	Wynne W. Chin vd.	3744
Typologies As A Unique Form Of Theory Building - Toward Improved Understanding And Modeling	1994	D. H. Doty ve W.H. Glick	905
The fit between product market strategy and business model: Implications for firm performance	2008	C. Zott ve R. Amit	898

Tablo 4'te sıralanan ilk on içerisinde bulunan yayınevi verilerine göre Emerald yayınevi 464 yayın ile birinci sırada yer almaktadır. Elsevier 312 yayın, Wiley 299 yayın, Sage 176 yayın ve Taylor & Francis 138 yayın sayısı ile en fazla çalışma çıkaran yayınevleri olarak görülmüştür.

Koşul bağımlılık teorisine ilişkin yayınların tarandıkları endeksler Tablo 5'te sıralanmaktadır.

Tablo 5. Endekslere Göre Yayın Sayıları

Endeks	Yayın Sayısı
SSCI	573
ESCI	147
SCI-EXPANDED	93
BKCI-SSH	19

Tablo 5'te sıralanan verilere göre koşul bağımlılık teorisine ilişkin yayınların büyük bir kısmının SSCI endeksinde (573) taranan dergilerde olduğu görülmüştür. ESCI endeksinde 147 yayın, SCI-Expanded endeksinde 93 yayın ve BKCI-SSH endeksinde 19 yayın bulunmaktadır. Türkiye'deki yayınların endeksleri incelendiğinde, 2 yayının SSCI endeksinde, 2 yayının da ESCI endeksinde olduğu görülmüştür.

Koşul bağımlılık teorisine ilişkin en fazla çalışan yazarlar Tablo 6'da sıralanmaktadır.

Tablo 6. En Fazla Yayın Yapan Araştırmacılar

Araştırmacı	Yayın Sayısı
Kuen-Hung Tsai	8
Louis Raymond	7
Pankaj C. Patel	7
Roger G. Schroeder	5
Quang-Huy Ngo	5

Tablo 6'da görüldüğü üzere koşul bağımlılık teorisine ilişkin en çok yayın yapan yazar Kuen-Hung Tsai'dir.

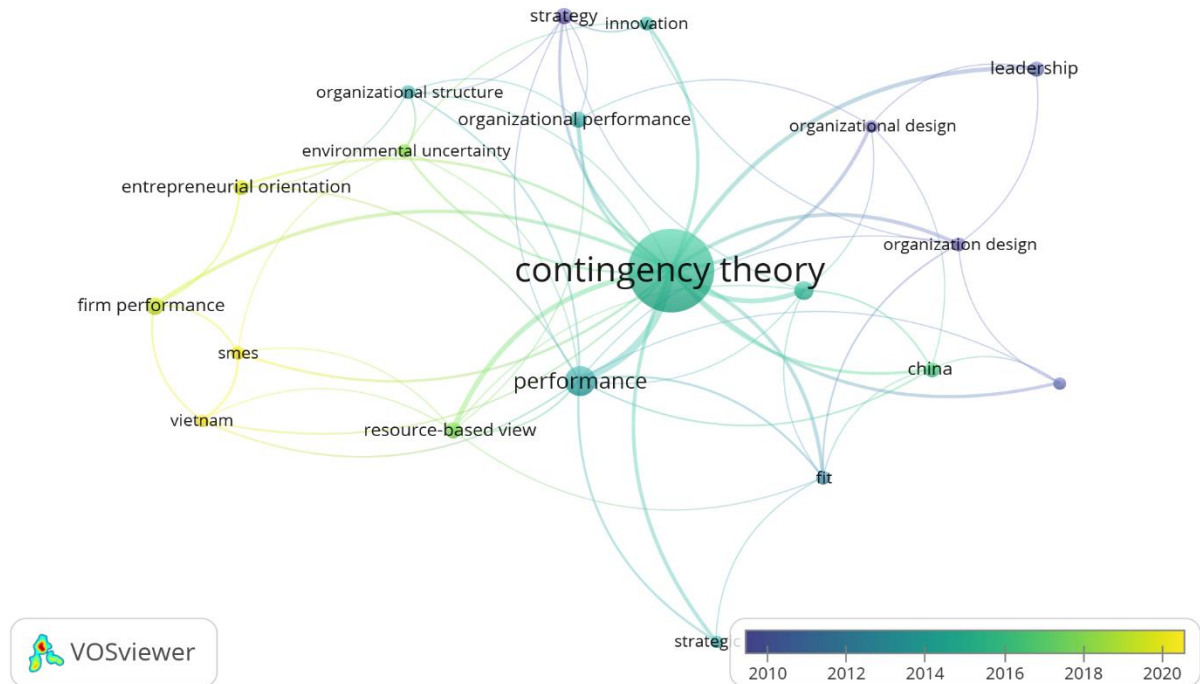
Koşul bağımlılık teorisine ilişkin en fazla atıf alan yayınlar, bu yayınların yılları ve bu yayınların araştırmacıları Tablo 7'de sıralanmaktadır.

Research In Social Entrepreneurship: Past Contributions And Future Opportunities	2009	J. C. Short vd.	736
Market knowledge dimensions and cross-functional collaboration: Examining the different routes to product innovation performance	2007	L. M. De Luca ve K. Atuahene-Gima	703
No project is an island: linking projects to history and context	2003	Mats Engwall	634
Contingency research in operations management practices	2008	R. Sousa ve C.A. Voss	633
Internal and external integration for product development: The contingency effect of uncertainty, equivocality, and platform strategy	2005	X. Koufteros vd.	556
Modeling the dynamics of strategic fit: A normative approach to strategic change	2000	E. J. Zajac vd.	504
Problems With Contingency Theory - Testing Assumptions Hidden Within The Language Of Contingency Theory	1981	Claudia Bird Schoonhoven	486

Koşul bağımlılık teorisine ilişkin WOS veri tabanında bulunan yayınlardan en fazla atıf alan yayın (3744) Wynne W. Chin vd. yazdığı “A Partial Least Squares Latent Variable Modeling Approach For Measuring Interaction Effects: Results From A Monte Carlo Simulation Study And An Electronic-Mail Emotion/Adoption Study (*Etkileşim Etkilerini Ölçmek İçin Kısmi En Küçük Kareler Gizli Değişken Modelleme Yaklaşımı: Monte Carlo Simülasyon Çalışması ve Elektronik Posta Duygusu/Evlat Edinme Çalışmasından Sonuçlar*)” isimli makaledir. Bu çalışma,

sürekli değişkenler arasındaki etkileşim etkilerinin değerlendirilmesine yönelik yeni bir yaklaşım sunmuştur (Chin, Marcolin, & Newsted, 2003).

VOSviewer yazılımı kullanılarak Web of Science (WOS) veri tabanından elde edilen veriler analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre oluşturulan ağ grafiği de Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1 Koşul Bağımlılık Teorisi Ağ Haritası

Şekil 1'de koşul bağımlılık teorisine ilişkin bilimsel çalışmaların ağ yapıları ve dinamikleri görselleştirilmiştir. Analizlerde, minimum 10 anahtar kelime kullanımı esas alınmış ve haritalandırma sonucunda 5 farklı küme belirlenmiştir. En fazla kullanılan anahtar kelimeler; Koşul Bağımlılık Teorisi (262), Firma Performans (61), Rekabet Stratejisi (23), Tedarik Zinciri Yönetimi (20), Kaynak Temelli Yaklaşım (17), Örgüt Yapısı (14), Kriz (10) şeklindedir.

4.Sonuç ve Değerlendirme

Örgütlerin çevresel koşullara en iyi uyum sağlayacak şekilde tasarlanmasıyla ilgilenen koşul bağımlılık teorisi örgüt kuramına ışık tutan bir kuramdır. Geleneksel ve klasik süreç yaklaşımının yerini nicel, davranışsal ve sistem yaklaşımları almıştır. Klasik ve neo-klasik yönetim yaklaşımlarından sonra ortaya çıkan koşul bağımlılık yaklaşımı varsayımların değişmesine neden olmuştur. Koşul bağımlılık teorisinden önceki teorilerin hiçbiri tek başına her örgüt ve yönetim sorununa uygulanamazken ve koşul bağımlılık teorisi ile birlikte farklı unsurları bir araya getirilerek farklı örgüt yapılarında kullanılabilmiştir (Luthans, 1973). Önceki yaklaşımlarda iyi yönetime veya örgüt yapısına dair ilkeler sunan yaklaşımlar yer alırken koşul bağımlılık teorisi genel geçer tek bir örgütsel yapı ve/veya yönetim sisteminin bulunmadığını ve örgütsel yapının örgütün koşullarına göre tasarlanması gerektiğini savunmaktadır. Bu teori, örgütleri ve çevreyi değerlendirme şekli ile örgüt çalışmalarına bir paradigma yaşatmış ve örgüt kuramı alanına öncülük etmiştir (Sözen & Basım, 2012).

Araştırmanın bulgular kısmında bulunan yıllara göre yayın sayıları (Tablo 2) incelendiğinde koşul bağımlılık teorisinin son dönemlerde sıklıkla ele alındığı görülmüştür. Bu durumun nedeni olarak örgüt kuramlarına olan ilginin artması ve dolayısıyla bu alanın öncül kuramı olan koşul bağımlılık teorisinin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Bir diğer önemli etkinin de Covid-19 pandemisinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Tüm dünyayı etkisi altına alan pandemi, örgütlerde kuralları, işleyişi tamamen değiştirerek işletmelerin yeni koşullar altında varlığını sürdürebilmesi için yeni paradigmalara geliştirmesini zorunlu kılmıştır. Pandemiye takip eden süreçte doğal felaketlerden kaynaklı krizler, ekonomik krizler örgütlerin farklı yapılarına dönüşmesine neden olmuştur. Şekil 1'de yer alan ağ haritasında koşul bağımlılık teorisi ile birlikte sıklıkla çalışılan anahtar kelimeler arasında "kriz" kavramının bulunması da bu durumu destekler niteliktedir. Bu bağlamda koşul bağımlılık teorisinin çok daha fazla çalışıldığı düşünülmektedir. Koşul bağımlılık teorisi, halen örgütsel yapıya ilişkin örgütsel tasarım çalışmaları için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu teoriye göre en etkili örgütsel yapı tasarımı, yapının koşullara uygun olduğu yapıdır. Koşul bağımlılık teorisi, hangi yapıların hangi koşullara uygun olduğunu belirler. Örgütsel tasarım, yöneticilerin daha etkili bir yapı benimseyerek içinde buldukları örgütler için daha yüksek performans elde

etmelerine yardımcı olabilir (Donaldson, 2006). Günümüzde giderek karmaşıklaşan modern örgüt yapılarının artması örgüt tasarımını önemli hale getirmekte ve teori yeni ve farklı kavramlarla tekrar çalışılmaya başlamıştır. Koşul bağımlılık teorisine ilişkin üzerine ağ haritasına (Şekil 1) göre bu teori ile firma performansı, rekabet stratejisi, tedarik zinciri yönetimi, kaynak temelli yaklaşım sıklıkla ele alındığı görülmüştür. Bu kavramlara bakıldığında koşul bağımlılık teorisinin hem örgüt kuramları ile ilişkilendirilerek teorik altyapının güçlendirilmeye çalışıldığı hem de örgütlerin verimliliğine etki edebilecek unsurların ele alındığı görülmektedir.

Araştırmanın yalnızca Web of Science (WOS) veri tabanında bulunan çalışmaları ile sınırlandırılması ve alan olarak da yönetim ve işletme bilimlerini içermesi çalışmanın kısıtlarını oluşturmaktadır. Araştırmacıların, gelecek çalışmalarda veri tabanını artırması, teoriye daha geniş perspektiften bakması ve farklı kavramlarla değerlendirmesi önerilerek teorinin gelişimine daha da katkıda bulunmaları beklenmektedir.

Kaynakça

- Alhamami, A. A., Hashim, N. A., & Hamid, S. N. (2024). The effect of external social media utilization on business performance of SMEs in Saudi Arabia: the mediating role of market orientation. *Operations, Information & Technology, 11*(1), 1-21.
- Bal, F., & Ufacık, O. E. (2024). Liderlik Kavramı Üzerine Bibliyometrik Bir Araştırma. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 193-207*.
- Bal, F., & Yılmaz, E. S. (2024). Doğal Afet Krizlerinde Sosyal Medyanın Rolü Üzerine Yapılmış Çalışmaların Bibliyometrik Analizi. *Afet Ve Risk Dergisi, 7*(1), 128-138.
- Chan, Y.-Y., Hu, Q., Hughes, M., & Chang, T. (2024). Paradoxical leadership on firm performance: What role can guanxi HRD practices play? *Wiley, 209-327*.
- Chin, W. W., Marcolin, B., & Newsted, P. R. (2003). A partial least squares latent variable modeling approach for measuring interaction effects: Results from a Monte Carlo simulation study and an electronic-mail emotion/adoption study. *Information systems research, 14*(2), 199-217.
- Daft, R. L. (2001). *Organization theory and design*. Canada: Cengage Learning.
- Donaldson, L. (2001). *The contingency theory of organizations*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Donaldson, L. (2006). *The contingency theory of organizational design: challenges and opportunities*. Australia: Australian Graduate School of Management.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim,

- W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Drazin, R., & Van de Ven, A. H. (1985). Alternative forms of fit in contingency theory. *Administrative science quarterly*, 514-539.
- Ellegaard, O. (2018). The application of bibliometric analysis: disciplinary and user aspect. *Scientometrics*, 116, 181-202..
- Hamann, P. M. (2017). Towards a contingency theory of corporate planning: a systematic literature review. *Management Review Quarterly*, 67, 227-289.
- Handoko, I., & Tjaturpriono, H. A. (2024). The evolution of organizational design: the case of digital startups. *International Journal of Emerging Markets*, 1-22.
- Keskin, H., Akgün, A. E., & Koçoğlu, İ. (2016). *Örgüt Teorisi*. Ankara: Nobel.
- Koçel, T. (2018). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Li, X., Li, X., & Ding, S. (2024). Digital transformation and innovation ambidexterity: perspectives on accumulation and resilience effects. *European Journal of Innovation Management*, 1460-1484.
- Luthans, F., & Stewart, T. I. (1977). A General Contingency Theory of Management. *The Academy of Management Review*, 2(2), 181-195.
- Luthans, F. (1973). The contingency theory of management: A path out of the jungle. *Business Horizons*, 16(3), 67-72.
- Nguyen, T. H., Nguyen, D. T., Nguyen, T. A., & Nguyen, C. D. (2024). Impacts of contingency factors on the application of strategic management accounting in Vietnamese manufacturing enterprises. *Cogent Business & Management*, 10(2), 1-28.
- Otley, D. T. (2016). The contingency theory of management accounting and control: 1980–2014. *Management Account Research*, 31, 45-62.
- Roffia, P., Benavides, M. M., & Carrilero, A. (2024). Cost accounting practices in SMEs: liability of age and other factors that hinder or burst its implementation in turbulent years. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 1-25.
- Sardana, D., Gupta, N., Zhu, Y., Parida, S., Garg, S., & Paruchuri, S. (2024). Still waters run deep: differences in employee empowerment between public and private sector firms in India. *The International Journal of Human Resource Management*, 1-35.
- Sargut, A. S., & Özen, Ş. (2010). *Örgüt Kuramları*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Sayılar, Y. (2013). Kaynak Bağımlılığı Kuramı. D. Taşcı, & E. Erdemir (Dü) içinde, *Örgüt Kuramı* (s. 48-80). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Schoonhoven, C. B. (1981). Problems with Contingency Theory: Testing Assumptions Hidden within the Language. *Sage*, 26(3), 349-377.
- Scott, W. R. (2003). *Organizations and organizing: Rational, natural and open systems perspectives*. Prentice Hall.
- Sözen, C. H., & Basım, N. H. (2012). *Örgüt Kuramları*. İstanbul: Beta .
- Sumaryo, HASANUDIN, A. I., BASTIAN, E., & RAMDHANII, D. (2024). Sustainable Green Intangible Asset, Financial Performance, and Sustainable Competitive Advantages. *QUALITY*, 25(199), 193-204.
- Tehseen, S., Kayani, U. N., Haider, S. A., Aysan, A. F., Johara, F., Hossain, S. M., & Khali, S. (2024). Unpacking the mechanisms of entrepreneurial bricolage for new venture growth: the mediating roles of new venture adaptiveness and innovative ambidexterity. *Cogent Business & Management*, 11(1), 1-24.
- Tosi, J. R., Henry, L., & Slocum, J. W. (1984). Contingency theory: Some suggested directions. *Journal of management*, 10(1), 9-26.
- Trullen, J., Hassan, N., Morley, M. J., & Valverde, M. (2024). The devolution of human resource management responsibilities to line managers: a multi-level analysis of contextual influences. *The International Journal of Human Resource Management*, 35(8), 1547-1576.
- Župič, I., & Čater, T. (2015). Bibliometric Methods in Management and Organization. *Organizational research methods*, 18(3), 429-472.

Extended Summary

Purpose

Within the scope of this research, it is aimed to examine the contingency theory, which is the origin of organizational theories, in detail, to evaluate the studies conducted in this field from past to present, to present a broad perspective on the theory and to provide a basis for future studies for researchers.

Literature Review

Today, the formal recognition of situational influences on the management of increasingly complex organizations has increased the necessity and importance of contingency theory. However, a comprehensive and integrative theoretical framework for this theory is lacking. However, contingency theory is known as a general framework that integrates various process, quantitative and behavioral approaches to management and tries to fill the gap between management theory and practice. In addition to being the basic approach to organizational design, contingency theory is one of the most widely used approaches in organizational theories. In this context, the increasing interest in contingency theory due to recent pandemics, natural and economic crises has led to a more detailed examination of this theory. National and international literature has been reviewed and no study has been found in which the theory has been evaluated in such a broad perspective. The most cited studies and recent research in this field are analyzed.

Methodology

Within the scope of this study, bibliometric analysis method was utilized in order to explain the entire process of the studies related to the contingency theory from past to present. In this context, 741 articles in the Web of Science database between 1980 and 2024 were evaluated by bibliometric analysis method. Bibliometric analysis is a method used to discover and analyze a large number of scientific data. In this context, the fact that this method is considered quite functional has increased its use in the academic field. Within the scope of this study, some questions were tried to be answered. These questions are as follows: How do the articles on contingency dependence theory distribute according to years? How do the articles on conditional dependence theory distribute according to countries? How are the articles on contingency theory distributed according to publishing houses? How are the articles on contingency dependence theory distributed according to indexes? Who are the authors with the most publications on contingency theory? What are the top ten most cited publications on contingency dependence theory and by which researchers? What are the most frequently used keywords in publications on contingency dependence theory?"

Findings

According to the findings of the study, it has been observed that contingency theory has been frequently discussed recently and this situation is also supported by the literature review. The reason for this situation is that the interest in organizational theories has increased and thus the condition dependency theory, which is the premise theory of this field, has come to the fore. Another important effect is thought to stem from the Covid-19 pandemic. The pandemic, which affected the whole world, completely changed the rules and functioning in organizations and made it necessary for businesses to develop new paradigms in order to survive under new conditions. In the process following the pandemic, crises caused by natural disasters and economic crises caused organizations to transform into different structures. The presence of the concept of "crisis" among the keywords frequently studied with contingency theory in the network map in Figure 1 supports this situation. In this context, it is thought that contingency theory has been studied much more. Contingency theory still provides an important framework for organizational design studies on organizational structure. According to this theory, the most effective organizational structure design is the one in which the structure is appropriate to the conditions. Today, the increasing complexity of modern organizational structures makes organizational design important and the theory has been re-studied with new and different concepts. According to the network map on contingency theory, firm performance, competitive strategy, supply chain management, resource-based approach are frequently discussed with this theory. When these concepts are examined, it is seen that the contingency theory is tried to strengthen the theoretical infrastructure by associating it with organizational theories and the factors that can affect the efficiency of organizations are discussed.

When the top ten countries with the highest number of publications on the theory of conditional dependence in the Web of Science database are examined, it is seen that the USA ranks first and the number of publications is 279. The countries following the USA are the UK with 103 publications, China with 64 publications, Canada with 52 publications, Australia with 50 publications and Germany with 44 publications. Turkey, on the other hand, has only 4 publications in the period between 1980 and 2024. It was observed that most of the publications on this theory were in journals indexed in the SSCI index (573). There are 147 publications in ESCI index, 93 publications in SCI-Expanded index and 19 publications in BKCI-SSH index. When the indexes of the publications in Turkey are analyzed, it is seen that 2 publications are in SSCI index and 2 publications are in ESCI index.